

LJUBLJANSKI ZVON

SLOVENSKA REVIJA

LETNIK LVII

Uredil
JUŠ KOZAK

Per. 11. 62

57

(12x)

LJUBLJANA – MCMXXXVII

Last in založba „Tiskovne zadruga“, r. z. z o. z. v Ljubljani

PISMA IVANA PRIJATELJA S ŠTUDIJSKEGA POTOVANJA 1903 – 1904

PRIOBČUJE R. NAHTIGAL

(12) Dragi Rajko! Bojazen ni bila opravičena. Dobil sem oboje: od dež. odbora in ministrstva. Od prvega samo dekret, ki si mi ga Ti poslal, denarja ne, dasi stoji v dekretu, da se mi polovica takoj odpošlje. Ali me niso po seminarju zaradi denarja iskali? Hvala Ti za korake pri sekretarju, ki mi je takoj odgovoril. Sedaj ostanem v Moskvi par dni čez Vel. noč (* ta je bila ono leto 28. marca st. st.). Morebiti obiščem Tolstega. Русскія Вѣдомости⁶¹, mislim, da si prejel, ali naj Ti jih še pošljem? Tisočkrat bodi pozdravljen od Prijatelja.

Iz Moskve je Prijatelj poslal tudi Ljubljanskemu Zvonu dve literarni »Pismi iz Moskve«, o A. Čehova drami »Črešnjev vrt« in »K stoletnici Homjakova«, datirani s 15. februarjem in 11. aprilom (Ljubljanski Zvon 1904, str. 236 in 411). O »Črešnjevem vrtu« je napisal tudi nemški članek, ki ga je poslal tedanji dunajski reviji »Zeit«, o čemer pa glej še doli 14. in 15. dopis.

Takoj po veliki noči, katero se je izplačalo preživeti v Moskvi radi pristno ruskih običajev, se je Prijatelj odpravil v Petrograd (11. april je bil velikoonočni ponedeljek). Od tu je prispela 21. aprila razglednica s sliko Neve in »Zimnega dvorca«: (13) Не ропщи, братъ, знаю, чтобы уже давно слѣдовало писать тебѣ. Но я самъ не знаю когда найду время и выраженіе, чтобы передать тебѣ на словахъ тотъ водоворотъ, въ какомъ я живу, занимаясь долей свѣдѣній въ самыхъ разныхъ областяхъ. Живу на Острову 7 линія, домъ 30, кв. 10. Всего хорошаго Приятелъ.

(*na vrhu:) Ужь очень желаю попасть въ другую стихію. Въ концѣ мѣсяца переѣзжаю въ Варшаву. Ни съ кѣмъ не говорю, а это-то и есть самое гадкое занятіе братаецъ. Чувствуешь, грызешь себя⁶².

Dva dni nato pa je poslal pismo:

(14) Dragi Rajko! Danes sem dobil denar s Kranjskega in postal skoro sentimentalen pri pogledu nanj. Kakor materine petice, tako se mi je zdel. Kakor da mi ga je poslal oče, da bo fant gospod, pardon: profesor na slovenski univerzi. A fant najbrž nikdar ne bo slovenski vseučil. profesor kakor nekaj ni hotel biti gospod, zato ker naše univerze — ne bo! Bog sveti, da bi bil kdaj skromen (to se pravi večer) privatni docenček (* privatni docent) pod mogočnim okriljem njih vi-

⁶¹ Najboljši moskovski dnevnik, ki so ga izdajali moskovski liberalni profesorji.

⁶² Ne godrnjaj, brat, vem, da bi moral že davno pisati. Toda jaz sam ne vem, kedaj najdem čas in izraz, da bi ti z besedami predstavil ta vrtinec, v kakršnem živim, baveč se z lovom podatkov v najrazličnejših panogah. Stanujem na Otolzu (t. j. Vasiljevskem ostrovu) 7. linija, dom 30, kvart. 10. Vse najboljše Prijatelj. Že zelo želim priti v drugo sredino. Ob koncu meseca se odpeljem v Varšavo. Z nikomer ne govorim, razen s seboj, to pa je najbolj mrzki posel, bratec. Čutiš, da se grizeš.

težke (seveda dubrovniške) ekscelece.⁶³ Впрочемъ это не то, о чемъ мнѣ сегодня хочется подвѣяться мыслями съ тобою. Я просто люблюсь сегодняшнимъ своимъ настроеніемъ духа, въ которомъ мнѣ будущее кажется трынѣ - травой!⁶⁴

Cez 20 dni poletim naprej po belemu svetu — v Varšavo, odtam čez 2 meseca v Berlin, odkoder se vrnem v začetku julija preko Prage k Tebi na Dunaj. Kranjsko poletje mi je lani preveč dobro delo, da bi v bodoče sedel kje v kakšnem zaduhlem glavnem mestu pri knjigah. Knjige, ki jih imam sicer zelo rad, pa gredo lahko z menoj, saj so one zaradi mene, ne jaz radi njih na svetu.

Moje ruske študije gredo h kraju. Mislim, da literaturo poznam toliko, kolikor jo je treba poznati na razdaljo dunajske univerze. V zadnjem času sem zapazil, da vprav mrzlično iztičem za vsemi malenkostnimi lokalnimi vprašanji, začel sem se razburjati, grabiti pod-se vsakovrstne literarne »vesti«, dogodke etc. etc., kratkomalo začutil sem se v položaju ruskega sodobnega »literaturnega« človeka. Vse to pa je zame bolj kvarno nego koristno. Človek vsled drevca ne vidi gozda, kakor pravijo Nemci. A med tem je edino potrebno, da se človek omeji na te višine, ki se vidi v Evropo, vse drugo je efemerno, mimoletno. Sedaj se pripravljam za Poljake s tem, da vsak dan par ur preslonim nad poljsko slovnico.

Kako tesno sem se zbližal z rusko javnostjo, čutim tudi v tem, da z Rusi delim ščemečo bol daljnovstočnih (* daljnovzhodnih) bojnih neuspehov, dasi vem (iz tukajšnjih poštenih krogov), da bi nekaj porazov ruskega rožljajočega orožja Rusiji samo koristilo. To strašno bronoin toponosno orožje je samo strašilo, in potrebni so bili Japonci, da so pokazali, kako je ta strah v sredi ne samo votel, ampak naravnost gnil. V tem oziru bo pomen te vojne naravnost epohalen za Rusijo v isti smeri, samo še v večjem obsegu, kakor je bila krimska vojna. V tem sem tako trdno uverjen kakor Boduén (* gl. str. 307). V žoltem morju, mislim, da so našli že sedaj prepričanje vsi ti oficirčki, uradniki in »dvorjane« (* plemiči), ki so mi lani in letos pogosto zatrjevali, koliko boljši je negramotni soldat (* analfabet) od gramotnega — v svoji aziatski kratkovidnosti. Dandanes je vse, v tem tudi bojna tehnika tako komplicirana, da z materijalno silo nič ne opraviš; potreben je duh, sodoben, izobražen v vseh udih, ne pa topa sila.⁶⁵

Šahmatov je dobil od Jagića brzozjavko, da se ga imamo nadejati sém. Ne vem, ali bo prišel semkaj samo zaradi enciklopedije, ali tudi na pravopisne seje.⁶⁶ Poslednje se prično v akademiji pojutršnjem. V

⁶³ Mišljen je naslednik V. Jagića na dunajski univerzi M. vitez Rešetar, Dubrovničan, Jagićev zet.

⁶⁴ Sicer pa to ni to, o čemer bi hotel danes menjati misli s teboj. Jaz naravnost uživam današnje svoje duševno razpoloženje, v katerem se mi zdi prihodnost kot nič.

⁶⁵ Prim. svoj čas pri Rusih priljubljeni rek, da morejo sovražnika že samo šapkami закидать (s čepicami zasuti).

⁶⁶ Tudi v akademiji so začeli razpravljati o reformi ortografije, ki je zadobila svojo končno novo obliko po vojni.

navdušenju je Brandt (* gl. str. 425), ta ruski Ilešič, neki prof. Pavlov (* neznano kateri) se pa trese, češ da bi bilo ravno tako vandalsko izbacniti ъ⁶⁷ kakor podreti eno iz kremljevskih sten (*moskovske utrdbe Kremlja) — njegove tozadevne lamentacije prinaša „Усь“⁶⁸ —, Suvorin se veseli, da bo zasedal z akademiki, a predsednik te pravopisne armade F. F. Fortunatov (* gl. str. 307) se smehlja in molči, ne vem ali zato, ker ne razume, zakaj se mora on pečati s to stvarjo, ali zato, ker misli vse tako kratko in korenito završiti, kakor svoj referat o tem, kako je pokojni Grot⁶⁹ navezal sveti Rusiji svoj pravopis in to leta in leta ni nikogar bolelo.

Jaz sem v zadnjem času napisal en članek o Homjakovu in slavjanofilih za Zvon (* gl. str. 528) in drug po nemško na temo »Črešnjevoga vrta« Čehova. Poslednjega sem poslal v »Zeit«. Ne vem, ali ga prinese ali ne (* gl. doli 15. dopis). Kaj delaš Ti?

Ali Ti morem iz Varšave — enkrat v juniju — poslati knjige, ki sem jih nakupil? Zakaj vlačiti jih s seboj v Berlin, Prago... ne kaže.

Druga prošnja ki jo imam do Tebe, obstoji v naslednjem: Kranjski deželni blagajni moram poslati pobotnico, da sem prejel 800 Kron. A kje dobiti tu kolek? Daj, prosim Te, bodi tako dober: napiši Ti pobotnico, prilepi nanjo kolek za 1 gl 25 kr (2.50 K), Ti bom že poplačal ob svojem času. Moj podpis smelo ponaredi! Stvar je namreč nujna.

Zahvaljujoč se Ti že naprej za uslugo Te objemlje

Tvoj

St. Peterburg 10/23 aprila 1904

Prijatelj

Obrazec: Kranjski deželni blagajni v Ljubljani. Pobotnica za osemsto kron (800 K), katere je prejel podpisani kot prvo polovico vseučiliške ustanove, podeljene mu od slav. odbora z odlokom z dne 20. febr. 1904, št. 1007. Tako ali enako.

Temu s tako dobrimi upi podprtemu pismu pa je v nekaj dneh (pred majem) sledilo nedatirano, iz nekih ne povsem jasnih povodov v precejšnji duševni depresiji na slabo izrezani četrtniki pole napisano pismo:

(15) Dragi Rajko!

Pri nas sneži in grdo in mraz je v Petrovi stolici in Tvojem prijatelju je dolgčas in on sam je bolehen, такой сѣренный, ничтожный, да еще извѣстия разные — дрязги, мелочь, пустячность — ну къ чорту мръ!

Единственная утѣха поцѣловать тебя въ духѣ!⁷⁰

Tvoj

Prijatelj

⁶⁷ Nemi trdi znak, ki se je stavil brez potrebe na koncu besed in baje Rusijo veljal ok. dveh milijonov rubljev na leto.

⁶⁸ Dnevnik sina A. S. Suvorina, izdajatelja dnevnika Novoje Vremja.

⁶⁹ Jakov Karlovič, ruski filolog, ki je l. 1873 kodificiral v imenu akademije ruski pravopis, 1812—93.

⁷⁰ ... tako neznamen (brezbarven, od sive barve), ničeven, pa še gotove vesti — spletke, malenkostnost, bedarija (prazna) — no, k vragu svet! — edina uteha poljubiti te v duhu!

(* Prepis:) V »Zeit« ne pričakuj mojega članka (* gl. str. 530); poslali so mi ga nazaj, kakor vidim — neprečitaneга. Seveda, kdo pa sem jaz? Povej, ljuba duša!

Dne 2. maja je Prijatelj poslal zadnji dopis iz Petrograda, razglednico s sliko bronenosca (oklopnice) »Pobeda«:

(16) Zopet Te nadlegujem, Rajko. Oprosti! Daj, pošli mi moj rokopis »slovenske literature«. Iljinski (* str. 425) ga hoče prevesti na rusko. — Prvega maja st. st. (* starega stila) se odpeljem v Varšavo. Pozdravlja Te Tvoj Prijatelj.

Od tu (Nowy Świat 41, mieszkanie, t. j. stanovanje 24) sporoča na razglednici s sliko univerzitetne knjižnice:

(17) Iz peterske zime sem padel v najlepšo varšavsko pomlad. Vse mesto tone v zelenju in smehu. Od tolikega solnca človek pozablja zgodovino. Kmalu kaj več v pismu. Pozdrav Pekmezu in Tebi

Prijatelj.

Dne 27. maja piše na razglednici s sliko Dębickega-Augustynowicza »Zemsta« (maščevanje):

(18) Dragi Rajko! Hvala za vsa sporočila! Jako žal mi je, da Ti s knjižnicami ne morem ustreči.⁷¹ Saj poznaš ruske knjigarje. Suvorin (* gl. str. 530) je celo Rusijo prepregel s knjigarnami, a na Varšavo ni mislil. So tu 3 ruske knjigarne, a premisli, da niti ena ne drži (nem бнбл!⁷² In tudi naročajo ne! Tako, da sem se skoraj skregal. — Sicer pa imam Varšavo rad. Snažno, evropsko mesto! Ljudje sicer malo nestrpni: govoriti moram po polsku (* poljski); mówić ne mówię (* kar se tiče govorjenja ne govorim), toľčem pa! Впрочемъ же думаю взяться въ ближайшемъ будущемъ за перо и написать тебѣ письмо (* sicer pa mislim v najbližji prihodnosti prijeti za pero in ti napisati pismo). Za zdaj pa Te prisrčno pozdravlja in Pekmeza Tvoj Prijatelj.

Obljubljenega pisma ni bilo, zato pa piše 24. junija na razglednici s sliko »Starega mesta« (Stare miasto):

(19) Dragi Rajko! Namesto obečanega pisma dobiš koncem drugega tedna mene samega in ipsissima persona. Danes sem odposlal tri korbe knjig in obleko na Tvoj naslov. Ako aviza prej pride, ko jaz, jo — prosim — obdrži. Stvari bom že jaz dvignil, ker še ne vem, kam jih bom spravil. Tebe in Pekm. pozdravlja Tvoj Prijatelj. Iz Varšave odpotujem v nedeljo po Visli v Poznań, potem preko Berlina v Prago...

Z napovedanega pota se je oglasil s pozdravi 28. junija iz Poznania na razglednici (20) s sliko »Biblioteke Račinskih« (Raczyńskich) in podpis meni neznanih Bąkowskega ter Królikowske (?), 2. jul. pa že iz

⁷¹ Jaz sem za svoje slušatelje večkrat naročal ruske knjige za branje v višjem tečaju.

⁷² Dešovája biblioteka »cenena knjižnica« je bila zbirka z ruskimi avtorji, ki jo je izdajal Suvorin.

Dresdena s sporočilom: (21) Danes se šele odpeljem v Prago. Enkrat v četrtek bom na Dunaju.

S tem pa še ni bilo končano Prijateljstvo študijsko potovanje. Zalključiti ga je hotel v jeseni s Parizom. O počitnicah je romaril po slovenski zemlji, vmes pa mi je pisal 3. avgusta iz Vinic, svoje rojstne vasi, večje pismo:

(22) Dragi Rajko!

Oprosti, da Ti tako dolgo nisem odgovoril na Tvoje pismo. Vzrok leži v tem, da sem ga šele sinoči, ko sem se vrnil s potovanja, dobil. Danes pa je prišla Tvoja karta. Zato naj pospešim, da Ti ustrezem. Gospoda Karaska⁷³ prosim najprej lepo pozdraviti. Kar pa se tiče pomoči pri spisovanju obzora slovenske literature, sem mu seveda z veseljem na uslugo. Njegov koncept (ki ga obenem vračam) sem prečital z zanimanjem, opomb mu nisem dodajal nikakih. Zato pa prilagam koncept (prvi) mojega ekscerpta za Ásbotha (* gl. str. 312). Ponudi mi ga, ako mu more kaj služiti. Potem naj ga Tebi vrne. Что до диссертации (* kar se tiče disertacije)⁷⁴ — ni v njej o Prešernu skoro nič: le mladostna, takorekoč predpesniška doba je opisana v zadnjem poglavju in pa nekako sledovi sodobnih pesnikov, ki jih je poet v mladosti čital, so očrtani. Z vsem skupaj sedaj nisem več zadovoljen. In ker vem, kako bom izpremenil, bi imel raje, da bi o prvi, zavrženi redakciji čim najmanjša javnost vedela. Žal, da mu ne morem poslati mojega obširnejšega rokopisa, ki je še vedno pri Iljinskem (gl. str. 531), kateri mi ne — odgovarja!

Moje življenje bi bilo lahko drugačno; to se pravi: moje delovanje. Ker živim že, a delati na kmetih, v tem trušču in hrušču, pri tej pičli udobnosti — подвигъ (* podvig, junaški, zaslužni čin)! Pa se ne grizem! Pojdi, za delo je večkrat prilika nego za življenje. A živim pa kakor vem in znam. Kadar se naveličavam trških napitnic, pa v roke popotni les. Prošli teden sem bil v Gorici (zaradi Prešernovih stvari pri Guttmannu, zaradi Erjavčeve korespondence pri Gregorčiču in pri patru Stanku (* Škrabcu), zato ker je moj rojak, fest duša in naš človek kar nas spada zu den ehrbaren Leuten vom Fach. Potem sem romal peš v Idrijo (* tam je našel nevesto). Zdaj sem doma in čitam samo toliko, kolikor se mi ljubi. Vroče je ko v peklju. Poljski pridelki so zgoreli in sadje je dozorelo. Sedim in ležim pod jablanami in sledim za vrtajočim duhom Dostojevskega po čudnih potih njegove jasnovidnosti. Zdrav sem in želim tudi Tebi samo zdravja in družega čisto nič. K vragu vse drugo. Ti ne veš, kako prijetno je biti zdrav. In jaz tudi nisem vedel, in bi tudi zdaj lahko ne vedel, pa vidim kmete, ki so zdravi zato, ker samo to delajo, kar se samo dela. Bolan pa je človek, ki to dela, česar neče ne duša ne telo, ampak neke — vrug jih deri — »razmere«.

⁷³ Josip Karásek, češki slavist, predvsem literarni historik, pisec slovenske literarne zgodovine v Göschenovi zbirki, učenec Jagičev, naš prijatelj, 1868—1916.

⁷⁴ Prijateljstva doktorska disertacija je bila »Studien zur Geschichte der slovenischen Wiedergeburt«. Ostala je v rokopisu v Prijateljstvi zapuščini.

Bodi zdrav in si naredi kako veselo filozofijo⁷⁵. Pozdravi Pekmeza od mene, ki sem vedno

Tvoj

Prijatelj.

Vinice 3/8 1904.

Sredi oktobra se je Prijatelj odpravil v Pariz, kjer je ostal do srede decembra. Poslal mi je vsega štiri razglednice z deloma daljšim tekstom. Na prvi, z dne 15. oktobra piše:

(23) Dragi prijatelj! Sèm sem dospel precej truden. Stanovanje dobil v 4 nadstr. (Hôtel meublée). Stenice so, pa le majhne. Francosko govorim za mačka, jem, kar mi dajo, po mestu sem letal cel dan, zijal. Mesto je bolj umazano, kakor bi smel biti — Paris. Roman je Roman. Ob Seini je mnogo bahaštva v stavbah in nasadih, vendar tudi dovolj vkusa. Prvi vtis: neka ne posebno snažna, a brhka lepota. Pozdrav oboema od Prijatelja. Rue Bertrand 4. NB. Če Ti je kaj Schwentner poslal, pošlji meni.⁷⁶

Tri dni pozneje, 18. oktobra, se javlja z Eiffelovega stolpa: (24) Na vrhu najvišje stavbe na svetu pri najlepšem razgledu Ti kliče: Bog Te živi! Tvoj Prijatelj.

Dne 3. novembra mi izjavlja, kar mi sedaj ni več umljivo:

(25) Dragi! Hvala Ti za pismo, iz katerega sem zopet spoznal, kako si mi potreben in kako Te nisem vreden. Toda delo, ki ga vršim nad seboj, gre hvala Bogu. že h koncu in še malo in bom miren. Pogosto mislim na stojike. — Sicer pa je morebiti vse to bila moja zapoznala mladeniškost. Ko bom možak in bom kot tak zopet imel veselje nad čim, mislim, da bom zopet zgovoren... vsaj s Teboj. In potem se bova smejala tako kakor se samo Ti znaš na svetu. Morebiti dobim takrat celo ono milo neprecenljivo veselje nad vsem pisanim kalejdoskopom življenja, kakor ga ima vsak duševno zdrav in tako nebeško oblagodarjen človek kakor si Ti. Ne misli, da so to pokloni, ampak misli, da so to črte, ki po njih stremim in ki jih vidim v določnem človeku realizirane. In da si Ti to, mi je dvojno ljubo. To sem hotel reči in družega nič. — Kako živim, si moreš misliti: Okrog hodim in gledam na zunaj, pa doma sedim, ležim in gledam na znotraj. Prvo je mašinalno in poslednje infernalno. Čitam knjige, pišem in slutim, da si pripravljam ono zaželjeno duševno stanje, ki sem Ti gori govoril o njem. Pozdravljam Te najprisrčneje in Pekmeza. Tvoj Prijatelj.

Zadnjo karto iz Pariza mi je poslal 18. novembra:

(26) Dragi Rajko! Hvala Tebi in družbi za pozdrave. Reci tov. Zabolock⁷⁷, da se mu zahvalim za karto in ponujen naslov njegove učen-

⁷⁵ Zdi se, da sem se tedaj začel zavedati, da se ruši moj življenjski plan.

⁷⁶ Tam je izšel tedaj drugi snopič tretjega zvezka Kersnikovih zbranih spisov (prim. gori str. 422).

⁷⁷ Peter Aleksandrovič Zabolockij, rusko-slovanski literarni historik, s katerim se je tudi Prijatelj pozneje dobro spoprijateljil, ruski govornik pri odkritju Prešernovega spomenika, vrstnik, pri prevratu ustreljen.

ke (pa mi ob priliki sporoči *имя отчество* (* imja očetstvo) moža, da se mu enkrat revanširam). Živim, kakor vem in znam, hodim v družbo srbskih dijakov in gospoda Tresića — politika, slovanofilstvo, balkanska federacija... im Ÿbrigen: zebe me! Poljublja Te Tvoj Prijatelj. Gosp. dr. Tres. — Pav. — pravi, da ne računa več z nami Slovenci, ker smo največji politični separatisti in sanjamo — o kraljestvu Sloveniji. Odkar sem ga javno dementiral — sicer dovolj nerodno, Srbi so dejali duhovito — se grdo drži.⁷⁸

Svoje pariške vtise je Prijatelj tudi objavljaj pod naslovom »Izprehodi po Parizu« v podlistku Slovenskega Naroda od 3.—17. in 21.—22. novembra ter 17.—20. decembra l. 1904. Pri ekskurzijah v razglabljanju o francoski novi književnosti priteguje za primero tudi rusko.

Sredi decembra 1904 se je Prijatelj vrnil preko Švice, kjer iz ZŸricha 14. decembra še pošilja pozdrave »iz najsvobodnejše države« (27), s tem pa je tudi završil svoje dvoletno, po tuji krivdi ne čisto nemoteno študijsko potovanje.

Vkljub izjavi, ki se v jubilejni knjigi, izdani za njegovo šestdesetletnico, str. XII, navaja, kako se je Prijatelj odločil, posvetiti se docela le slovenskemu znanstvu in publicistiki, ne more biti dvoma, to vem dobro, da je bilo prvotno Prijateljevo stremljenje, razviti se v modernega, ne samo filologizirajočega, v s e s l o v a n s k e g a literarnega historika. Temu naj bi bilo služilo tudi njegovo študijsko potovanje. Tej ideji je bil do gotovega časa naklonjen tudi V. Jagić. Njemu, ki je za svojo osebo sam imel filološka in literarnohistorična predavanja, poleg sebe pa postavil historika K. Jirečka, je ravno Prijateljeva posebna, izrazito literarnohistorična sposobnost vdihnila misel, da bi se njegova stolica kedaj delila na filološko in literarnohistorično, za kateri je en čas računaj z mano in Prijateljem. Od objektivnih nemških profesorjev sem slišaj, da je dunajsko prosvetno ministrstvo vsled raznih Jagićevih izjav že rano slutilo to; potem pa je od Jagićeve strani, ko se je začelo misliti o njegovem nasledstvu, nenadoma vse utihnilo, in to je bil glavni povod (prim. izjavo o »docenčku« v pismu šte. 14), da je ponosni Prijatelj sklenil omejiti se na slovensko literarno zgodovino. Poznejši Jagićevi poskusi so bili že prepozni. Za novo splošno-slovansko literarno zgodovino, ki še danes nima orgajničnega razvoja na poti k osredotočenju, bi bila Prijateljeva osebnost in njegovo delo gotovo pomenilo epoho, pa bi bil, kakor smo to njegovi prijatelji trdno pričakovali, na tem polju najbrž zavzel vodilno mesto. Zato je škoda, da se je Prijatelj prvotni polet zavrl, a z njegove strani, ko se je končno posvetil pretežno le slovenski literarni zgodovini, je bila žrtev, ki jo je doprinesel na oltar domovine; kajti slediti in brskati za vsako literarno-historično drobtino, je delo, ki jemlje mnogo časa in ki bi ga bili opravili lahko tudi drugi — njegovi učenci.

⁷⁸ Kje in kaj je to bilo, se ne spominjam več in mi tudi ni bilo mogoče dognati.